

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie inteligentnych wysp
(opinia z inicjatywy własnej)

(2015/C 268/02)

Sprawozdawca: Anna Maria DARMANIN

Dnia 10 lipca 2014 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

inteligentnych wysp

(opinia z inicjatywy własnej).

Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 4 marca 2015 r.

Na 506. sesji plenarnej w dniach 18–19 marca 2015 r. (posiedzenie z dnia 19 marca 2015 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 147 do 1 (5 osób wstrzymało się od głosu) przyjął następującą opinię:

1. Zalecenia

1.1. Choć unikalne cechy wysp przysparzają im szczególnych trudności, cechy te można wykorzystać tak, by stanowiły szanse. Warunkiem jednak jest wdrożenie strategii politycznych w zakresie inteligentnego i zrównoważonego rozwoju po to, by nadać wyspom przewagę konkurencyjną związaną ze zrównoważonym wzrostem i miejscami pracy wyższej jakości.

1.2. W kontekście opracowywania i wdrażania strategii politycznych w zakresie inteligentnego i zrównoważonego rozwoju należy również wziąć pod uwagę specyficzne cechy wysp, zwłaszcza jeśli chodzi o narażenie na wpływ zmiany klimatu. Dlatego w strategiach politycznych i inicjatywach należy zapewnić odpowiednie środki w dziedzinie przystosowania się do zmiany klimatu, by zagwarantować, że wyspy rozwijają i zwiększają odporność na zmianę klimatu we wszystkich obszarach swojej gospodarki.

1.3. Inteligentne strategie polityczne dla inteligentnych wysp obejmowałyby przetestowanie wszystkich strategii politycznych UE pod kątem ich wpływu na wyspy, a następnie rzeczywiste uwzględnienie aspektu wyspiarskiego. EKES wzywa Komisję do wprowadzenia tego rodzaju badań testowych we wszystkich dyrekcjach generalnych.

1.4. EKES przedstawia szereg zaleceń dotyczących inteligentnych strategii w celu wspierania inteligentnych wysp. Zalecenia te zostały szczegółowo opisane i wyjaśnione w pkt 4–11 poniżej. Dotyczą one następujących kwestii:

- agenda cyfrowa: inwestycje w infrastrukturę, ukończenie jednolitego rynku oraz inwestycje w badania i rozwój,
- zaopatrzenie w energię: wyspy jako stanowiska badawcze zajmujące się energią oceanów, fal i pływów oraz energii słonecznej i wiatrowej; połączenie tych technologii,
- mobilność w miastach i transport: ukierunkowanie części programów „Horyzont 2020” i Interreg na transport drogą morską i mobilność w miastach z myślą o zapewnieniu zrównoważoności na wyspach; połączenie pomocy państwa ze zrównoważonym transportem,
- polityka morska: nadzór morski; badania i rozwój w dziedzinie górnictwa morskiego i oceanografii, przy wykorzystaniu wysp jako centrów badawczych; ocena wpływu wysp na politykę morską; rola wysp w polityce morskiej,

- handel towarami i usługami: najlepsze praktyki w niszowym handlu; dostosowanie polityki sprzyjającej biznesowi niszowemu na wyspach; otwarte laboratoria rozwoju społecznego i gospodarczego na wyspach,
- turystyka: dostępność; specyfika turystyki oraz jej wpływ,
- gospodarka wodna: polityka o specyficznych cechach wyjątkowych dla wysp,
- edukacja, szkolenia i uczenie się przez całe życie.

1.4.1. Przyjmuje się, że wdrożenie tych zaleceń przypadnie – w pierwszej kolejności i w zależności od kompetencji i zakresu odpowiedzialności, czy to wspólnych, czy też nie – władzom lokalnym, regionalnym, krajowym lub unijnym; zdecydowanie zaleca się tu współpracę między różnymi poziomami.

2. Zakres zastosowania

2.1. EKES przyjmuje w niniejszej opinii jako punkt wyjścia definicję „wyspy” w rozumieniu Narodów Zjednoczonych. Niemniej, z jednej strony, ogranicza jej zakres wyłącznie do wysp znajdujących się na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG); a z drugiej strony poszerza go, by uwzględnić wyspy małej i średniej wielkości będące państwami i należące do EOG. Dotyczy to w szczególności Malty, Cypru i Islandii.

2.2. Używając terminu „inteligentne wyspy” EKES odnosi się konkretnie do obszarów wyspiarskich, na których ma miejsce zrównoważony lokalny rozwój gospodarczy, a jakość życia jest wysoka, dzięki doskonałości w wielu kluczowych obszarach zrównoważoności, takich jak gospodarka, mobilność, energia, środowisko, ICT, woda, edukacja i kapitał ludzki, a także dzięki doskonałości w sprawowaniu rządów.

3. Wprowadzenie

3.1. Ze względu na swoje odizolowanie i peryferyjny charakter europejskie wyspy znajdują się czasem w niekorzystnej sytuacji w porównaniu z kontynentem europejskim. Położenie geograficzne przynosi jednak zarówno korzyści, jak i niedogodności, dlatego wyspy dysponują w chwili obecnej ogromnym potencjałem wzrostu i rozwoju, nie tylko własnego, lecz również w odniesieniu do całej Europy. Dlatego też EKES wzywa do opracowania inteligentnych strategii politycznych i inicjatyw w zakresie rozwoju na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym, uwzględniających również cechy szczególne wysp. Należy jednak podzielić odpowiedzialność za inteligentne strategie polityczne na wyspach między wszystkie wspomniane poziomy i nie odnosić się wyłącznie do jednej kategorii. Mając na uwadze tę wspólną odpowiedzialność i nie tylko, EKES wzywa do ustanowienia grupy ekspertów ds. wysp, która nadzorowałaby strategie polityczne na wyspach oraz ich wdrażanie i oddziaływanie. Ponadto Komitet zaleca utworzenie otwartej platformy dla wysp, będącej forum w zakresie koordynacji i działań dotyczących celów inteligentnych wysp.

3.2. Szczególne cechy wysp prowadzą często do powstania pewnych specyficznych cech społecznych, takich jak zmniejszanie się liczby ludności, ponieważ mieszkańcy przenoszą się na główną część terytorium w poszukiwaniu większych możliwości lub by uniknąć trudności związanych z transportem, a czasem marginalizacji. Niektórym wyspom udało się jednak obrócić tego rodzaju trudności na własną korzyść, rozwijając działalność niszową i budując własną odrębność.

3.3. Ze względu na szczególne cechy wysp, EKES wzywa do przetestowania, w ramach polityk UE, wszystkich strategii politycznych UE pod kątem ich wpływu na wyspy, a następnie do rzeczywistego uwzględnienia aspektu wyspiarskiego. EKES wzywa Komisję do wprowadzenia tego rodzaju badań we wszystkich dyrekcjach generalnych.

4. Zdolności cyfrowe

4.1. Ponieważ internet będzie dla Europy z pewnością obszarem rozwoju, jednym z naszych celów do 2020 r. jest zagwarantowanie wszystkim Europejczykom szerokopasmowego dostępu do internetu oraz sprawienie, że do 2015 r. 50 % ludności dokonywać będzie zakupów *on-line*.

4.2. W odniesieniu do celu polegającego na zapewnieniu powszechnego dostępu do internetu do 2020 r., problemy związane z infrastrukturą powodują opóźnienie na niektórych obszarach, w tym na wyspach. W chwili obecnej zasięg internetu i publiczny dostęp do sieci są ograniczone na szeregu wysp, zwłaszcza tych bardziej oddalonych.

4.3. Choć jednym z celów strategii „Europa 2020” było zapewnienie dostępu do internetu w całej Europie do 2013 r., na niektórych wyspach cel ten nie został jeszcze osiągnięty, głównie z uwagi na problemy związane z infrastrukturą.

4.4. Zdolności cyfrowe są jednym ze sposobów umożliwiających zmniejszenie izolujących barier geograficznych wysp, nie tylko dzięki szansie, jaką dla przedsiębiorstw, zatrudnienia i MŚP stanowi handel elektroniczny, lecz również poprzez umożliwienie społeczeństwu czerpania większych korzyści z jednolitego rynku.

4.5. Dlatego EKES wzywa do podjęcia konkretnych działań, zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym, w celu:

- (i) inwestowania w infrastrukturę, aby zapewnić powszechny szerokopasmowy dostęp do internetu na wyspach;
- (ii) ukończenia tworzenia jednolitego rynku cyfrowego, gwarantując przy tym, że wyspy nie znajdą się w gorszej sytuacji, oraz umożliwiając im pełne uczestnictwo w jednolitym rynku;
- (iii) inwestowania w badania i rozwój na szczeblu europejskim, z wykorzystaniem potencjału wysp do ożywienia zatrudnienia i wzrostu na obszarach oddalonych; badania i rozwój należy ponadto wykorzystać jako narzędzie służące zwiększaniu innowacji społecznych na wyspach.

5. Równowaga energetyczna

5.1. Europa ustanowiła cele w zakresie energii do roku 2020, 2030 i 2050, aby działać w sposób bardziej zrównoważony i ograniczyć wykorzystanie paliw kopalnych do zaspokajania potrzeb energetycznych. Niektóre wyspy UE są nie tylko uzależnione od paliw kopalnych, jeśli chodzi o wszystkie ich potrzeby energetyczne, lecz również od konkretnych, ograniczonych metod transportu tych paliw.

5.2. Dlatego jeszcze większe znaczenie ma bardziej zrównoważone wykorzystywanie energii na wyspach. Ze względu na cechy szczególne sytuacja wysp umożliwia im pełne wykorzystanie energii oceanicznej, wiatrowej i słonecznej.

5.3. Dotychczasowe pomyślnie przeprowadzone inicjatywy pokazują, że wyspy mogą potencjalnie stać się trwale samowystarczalne w kwestii zapotrzebowania na energię. Za przykład może posłużyć położona u wybrzeży środkowej Danii wyspa Samsø, która od 1997 r. jest „wyspą energii odnawialnej”. Dzięki wykorzystaniu 11 stacjonarnych turbin wiatrowych wyspa ta od 10 lat w sposób całkowicie samowystarczalny korzysta z odnawialnych źródeł energii. W roku 2014 r. również wyspa El Hierro należąca do archipelagu Wysp Kanaryjskich stała się w pełni samowystarczalna w zakresie produkcji energii odnawialnej dzięki turbinom wiatrowym i energii hydroelektrycznej.

5.4. Wyspy w Europie mogłyby czerpać ogromne korzyści z odnawialnych źródeł energii. Sektor ten nie tylko wpływa na zmniejszenie śladu węglowego, lecz jest również źródłem wzrostu i zatrudnienia nie tylko w swoim własnym obrębie, jak ma to miejsce w przypadku wyspy Samsø, która dzięki swoim wysiłkom na rzecz trwałej samowystarczalności stała się atrakcją turystyczną.

5.5. W związku z tym EKES wzywa do podjęcia działań na poziomie europejskim i krajowym w następujących obszarach:

- (i) położenie szczególnego nacisku, w ramach badań i rozwoju, na energię oceanów, energię fal i energię pływów na wyspach; traktowanie wysp nie tylko jako stanowisk badawczych, choć jest to zagadnienie powiązane, lecz również wykorzystywanie lokalnej wiedzy i doświadczeń w zakresie badań;
- (ii) przeanalizowanie skutków łączenia różnych rodzajów energii odnawialnej na małych i ograniczonych obszarach, takich jak wyspy;
- (iii) ukierunkowanie na wyspy konkretnych inicjatyw w zakresie innowacji.

Takie działania powinny uwzględniać szczególne warunki panujące na wyspach położonych na różnych morzach czy oceanach.

6. Transport i mobilność w miastach wyspiarskich

6.1. Szczególny rodzaj trudności dla osób zamieszkujących wyspy stanowi transport, jako że ze względu na położenie na morzu mieszkańcy w znacznym stopniu uzależnieni są od promów i linii lotniczych. Wyspy są ponadto w dużym stopniu zależne od transportu morskiego z punktu widzenia przywozu i wywozu towarów. W związku z tym promy otrzymują zwykle pomoc państwa i dotacje, by zmniejszyć część kosztów ponoszonych przez mieszkańców. Nadal wiele przedsiębiorstw przewozowych stosuje paliwo niskiej jakości, które stanowi zagrożenie dla pracowników transportu morskiego, ludności miejscowej i turystów.

6.2. Mimo że mobilność w mieście jest uzależniona od powszechnego stosowania pojazdów silnikowych, coraz częstsze są bardziej zrównoważone rodzaje transportu miejskiego, np. pojazdy o niskiej emisji wykorzystywane na Wyspach Eolskich. Na wyspach w jeszcze większym zakresie można wprowadzać lub szerzej stosować samochody hybrydowe i elektryczne.

6.3. EKES zaleca podjęcie działań w następujących obszarach:

- (i) należy ukierunkować konkretne projekty w ramach programu „Horyzont 2020” na inicjatywy związane z energooszczędnym transportem morskim dla wysp;
- (ii) pomoc państwa w dziedzinie transportu należy przyznawać przedsiębiorstwom, które podejmują konkretne działania na rzecz zmniejszenia emisji, a w transporcie morskim stosują paliwa wysokiej jakości;
- (iii) projekty w ramach Interreg powinny być ukierunkowane na energooszczędną mobilność w miastach położonych na wyspach;
- (iv) należy położyć szczególny nacisk na tworzenie godnych i bardziej zrównoważonych miejsc pracy na wyspach; EKES wzywa również do ograniczenia niepewnego zatrudnienia personelu linii lotniczych obsługujących trasy lotów na wyspy i statków wycieczkowych, które to przedsiębiorstwa często odnoszą korzyści z atrakcyjności wysp;
- (v) do polityk w dziedzinie inteligentnego transportu na wyspach powinna również zaliczać się dostępność dla osób starszych lub niepełnosprawnych.

7. Polityka morską

7.1. W ostatnich latach coraz więcej uwagi poświęca się niebieskiej gospodarce i jej potencjałowi. Ze względu na położenie wysp, gospodarka morską ma dla nich ogromne znaczenie.

7.2. Wyspy mogą czerpać szczególne korzyści z realizacji polityki morskiej na szczeblu UE.

7.3. EKES ponownie wzywa do przedstawienia opinii dotyczących znaczenia wysp w Unii dla tradycji morskiej i wiedzy fachowej na temat pracy na morzu. Wyspy w UE mają przewagę komparatywną, gdyż kształtują marynarzy dysponujących zbieraną od pokoleń wiedzą na temat morza, która nie powinna zaniknąć. Jednakże w okresie wysokiego bezrobocia na lądzie sektor żegluga dotyka dobrze znany brak marynarzy w UE, którzy mogliby zostać zatrudnieni w charakterze oficerów flot unijnych.

7.4. EKES zaleca podjęcie działań w następujących obszarach:

- (i) należy podjąć kroki, które zapewniają, że wyspy będą czerpać szczególne korzyści z nadzoru morskiego;
- (ii) należy powierzyć wyspom zadania w zakresie badań i rozwoju w dziedzinie górnictwa morskiego, oceanografii i mapowania dna morskiego oraz zwiększyć ich potencjał w tych obszarach; wyspy mogą odgrywać większą rolę w ochronie różnorodności biologicznej, a inicjatywy w tym zakresie podejmowane na różnych szczeblach wymagają wsparcia;
- (iii) Komisja Europejska powinna dokonać na poziomie europejskim oceny skutków dotyczącej roli, jaką europejskie wyspy odgrywają w gospodarce morskiej;
- (iv) należy podjąć wzmożone wysiłki w dziedzinie gospodarki morskiej, ze szczególnym uwzględnieniem wysp i ich roli.
- (v) UE musi podjąć działania, aby zachęcić mieszkańców wysp w UE do wykonywania zawodów związanych z morzem oraz zapewnić im niezbędne szkolenia.

8. Produkty i usługi wysp

8.1. Europejskie wyspy rozwijają się w różnym tempie – niektóre z nich wciąż znajdują się na etapie definiowanym jako „Migracja, przekazy pieniężne, pomoc i biurokracja” (MIRAB) (Bertram and Watters, 1985 r.), inne są „Turystycznymi gospodarkami małych wysp” (SITE) (McElroy, 2006 r.), jeszcze innym udało się przejść do etapu „Ludzie, zasoby, zaangażowanie na obszarach zamorskich, finanse, transport” (PROFIT) (Baldacchino, 2006 r.).

8.2. Wyrazistymi przykładami dobrych praktyk wysp znajdujących się na etapie PROFIT są:

- Baliwat Jersey: zarządzanie majątkami prywatnymi,
- Malta: gry *on-line*,
- Islandia: chmura obliczeniowa,
- Cypr: rejestracja bandery,
- Kreta: operacje oczu metodą LASIK.

8.3. Konkurencyjność wysp zwiększa się w chwili, gdy są one w stanie określić swój rynek niszowy i udoskonalić go.

8.4. EKES zaleca zatem:

- (i) określenie najlepszych praktyk dla wysp;
- (ii) sprzyjanie rozwojowi takich nisz z punktu widzenia polityki regionalnej;
- (iii) wykorzystanie wysp jako „otwartych laboratoriów”, w których opracowuje się produkty czy usługi, które następnie można szeroko rozpowszechnić w Europie kontynentalnej.

9. Turystyka na wyspach

9.1. Choć wyspy często kojarzy się z turystyką (model SITE) i choć stanowi ona ważny sektor ich gospodarki, nie należy uznawać turystyki za jedyny lub główny sektor gospodarki wysp; trzeba odpowiednio uwzględnić cały sektor przemysłowy.

9.2. Turystyka niszowa stanowi z pewnością przewagę konkurencyjną wysp w stosunku do bardziej dostępnych obszarów w Europie kontynentalnej. Jednak niekoniecznie oznacza ona turystykę przynoszącą większe zyski. W tym kontekście dostępność wysp ma kluczowe znaczenie, jeżeli pragnie się zagwarantować, że będą one dostępne zarówno fizycznie, jak i z punktu widzenia finansów i transportu, przy jednoczesnym respektowaniu wymogów ochrony środowiska.

9.3. EKES zaleca zatem:

- (i) w ramach strategii politycznych związanych z turystyką trzeba zwrócić szczególną uwagę na sytuację wysp;
- (ii) dostępność usług turystycznych musi obejmować zarówno omówiony już aspekt transportu na wyspy, jak i dostępność z punktu widzenia finansów i mobilności oraz kwestię wymogów ochrony środowiska.

10. Gospodarka wodna

10.1. Wyspy borykają się z podobnymi problemami w zakresie gospodarki wodnej: jej niedoborem, niższą jakością czy nieodpowiednim wykorzystaniem, jak w przypadku nadmiernego korzystania z zasobów, a także z wynikającym z turystyki zwiększonym zapotrzebowaniem na wodę.

10.2. Na wyspach wulkanicznych mamy dodatkowo do czynienia z wymiarem gospodarki wodnej, który zazwyczaj nie jest uwzględniany w polityce dotyczącej wody, a mianowicie z aspektem dotyczącym źródeł wód leczniczych.

10.3. Dlatego EKES zaleca, by w ramach strategii politycznych w zakresie gospodarki wodnej zwrócono szczególną uwagę na cechy szczególne wysp, jako że ich potrzeby dotyczą zwykle następujących aspektów:

- (i) ponowne wykorzystanie wody;
- (ii) rozróżnienie między wodą pitną a wodą niezdatną do picia;
- (iii) odsalanie;
- (iv) zbieranie wód opadowych;
- (v) zwiększanie zrównoważonego charakteru źródeł wód leczniczych.

11. Edukacja, szkolenia i uczenie się przez całe życie

11.1. Kształcenie często postrzegane jest jako kluczowy element poprawy standardów życia. Dotyczy to w szczególności wysp. Mając na uwadze, że instytucje szkolnictwa wyższego na wyspach często przodują w wyspecjalizowanych obszarach związanych z podejściem niszowym, mieszkańcy wysp powinni mieć również możliwość dalszego kształcenia się w dziedzinach ogólnych.

11.2. W tym celu należałoby nadal badać potencjał świata cyfrowego, by zapewnić taki sam dostęp do nauki i kształcenia osobom zamieszkującym wyspy, jakim dysponują mieszkańcy Europy kontynentalnej. Doskonałym przykładem możliwości świata cyfrowego są szkolenia organizowane na wyspach Cykladach, w których powszechnie wykorzystuje się telekonferencje.

11.3. Wyspy dotknięte są zmniejszaniem się liczby ludności w wyniku zmiany miejsca zamieszkania. Dlatego uczenie się przez całe życie może i powinno być jedną ze strategii politycznych i praktyk opracowanych z myślą o zatrzymaniu siły roboczej, która nie tylko ma duże szanse na znalezienie zatrudnienia, lecz również jest zainteresowana pozostaniem na wyspie.

11.4. Dlatego EKES zaleca, by strategia polityczna:

- (i) odzwierciedlała rolę edukacji w postępie na wyspach;
- (ii) wdrażała podejścia dotyczące uczenia się przez całe życie, by zapewniać szanse na zatrudnienie i umożliwić sile roboczej pełne wykorzystanie potencjału wyspiarskiego rynku pracy;
- (iii) sprawiła, że wyspy nie będą traciły własnej siły roboczej.

Bruksela, dnia 19 marca 2015 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE
